

Міністерство світи і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької мови

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступені вищої освіти «магістр»
з теми «ВИКОРИСТАННЯ DASCH-ПРИНЦИПУ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ
МОВИ»

Виконав: здобувач вищої освіти освітньо-
професійної програми «Середня освіта
(Німецька мова і зарубіжна література)»
спеціальності 014 Середня освіта (за
предметними спеціальностями)
предметної спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова та зарубіжна література (німецька)
спеціалізації 014.022 Німецька мова та
зарубіжна література
денної форми здобуття вищої освіти
Солов'янчук Ольга Володимирівна

Керівник: Калинюк Тетяна Василівна, кандидат
педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри
німецької мови

Рецензент: Казимір Ірина Сергіївна, кандидат
філологічних наук, доцент кафедри англійської
мови

Кам'янець-Подільський, 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ DACH-ПРИНЦИПУ У МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	8
1.1. До історії становлення DACH-концепції у німецькомовному просторі.....	8
1.2. Роль DACH-принципу у формуванні міжкультурної компетентності здобувачів освіти	13
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ DACH-ПРИНЦИПУ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ.....	19
2.1. Засоби та прийоми інтеграції культурних реалій Німеччини, Австрії та Швейцарії на уроці німецької мови.....	19
2.2. Методичні і технічні інструменти реалізації DACH-принципу.....	25
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ DACH-ПРИНЦИПУ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	32
3.1. Розробка вправ і завдань для реалізації DACH-принципу на уроках німецької мови	32
3.2. Апробація використання DACH-принципу на уроці німецької мови, аналіз результатів та оцінка ефективності.....	36
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	59

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена потребою вчителів німецької мови використовувати автентичний, культурно-маркований матеріал, який сприяє формуванню у здобувачів освіти толерантності, соціальної мобільності та навичок ведення міжкультурного діалогу.

Розуміння і усвідомлення значущості використання DACH-принципу особливо є актуальним для сучасних глобалізованих контактів, де різні мови та культурні концептуалізації постійно взаємодіють, змішуються та інтегруються. І саме цей факт зумовлює необхідність формування й удосконалення міжкультурної компетентності як важливої вимоги до іншомовної підготовки старшокласників. Знати мовні та культурні відмінності німецької мови у її національних центрах є важливим для забезпечення готовності і вміння взаємодіяти з представниками інших культур, оскільки може допомогти співрозмовникам домовлятися про стратегії взаєморозуміння, посередництвом між різними культурними концептуалізаціями.

У міжкультурному спілкуванні важливо враховувати особливості національного характеру співрозмовників, національні специфічні особливості мислення та світосприйняття. Саме обізнаність і знання цих особливостей є ядром міжкультурної компетентності. Тобто, розширення й поглиблення соціокультурного компоненту у викладанні іноземної мови є передумовою і головним чинником подолання як мовного, так і культурного бар'єру у спілкуванні.

DACH-принцип забезпечує всебічне й об'єктивне уявлення про німецькомовний простір, уникає стереотипізації та однобічності, робить уроки більш цікавими й практично значущими для учнів. Зміна парадигми освітнього процесу від предметно-орієнтованої до особистісно зорієнтованої моделі набуває дедалі більшої ваги в контексті впровадження ціннісних орієнтирів, характерних для європейських країн. Врахування міжкультурного

та лінгвокраїнознавчого підходу у процесі вивчення іноземних мов є питанням важливим та актуальним, що обґрунтовується такими аспектами:

1) дослідження лінгвокраїнознавчих особливостей країни, мова якої вивчається допомагає здобувачам освіти краще розуміти культуру, традиції та спосіб життя носіїв мови. Це дозволяє створити культурний зв'язок з мовою і сприяє більш повному осмисленню іншомовного середовища;

2) формування іншомовної комунікативної компетентності: вивчення структури мови і лінгвокраїнознавчих особливостей допомагає зрозуміти логіку мовної системи, її граматику та синтаксис. Це полегшує засвоєння іноземної мови та поліпшує мовленнєві навички;

3) формування мовної компетентності: вивчення лінгвокраїнознавчих особливостей допомагає усвідомити різноманіття мовних явищ та полегшує розуміння мовних особливостей;

4) адаптація до сучасних вимог: у сучасному світі, де глобалізація відіграє важливу роль, розуміння лінгвокраїнознавчих аспектів допомагає адаптуватися до різних мовних та культурних середовищ;

5) стимулювання інтересу до навчання: лінгвокраїнознавчі знання роблять уроки більш цікавими та захоплюючими, оскільки вони вивчають мову не лише як інструмент комунікації, але й як складну систему з унікальними особливостями [51, с.7-19; 58, с.8-9].

Незважаючи на значний науковий і практичний інтерес до проблеми формування міжкультурної компетентності у процесі навчання іншомовного спілкування та різноманітних способів її впровадження (Бондарчук О., Калинюк Т., Ковальчук О., Івасюк Г., Мігірін П., Рокоман Є., Рябоконт М., Філонова В. та ін.), деякі сутнісні аспекти цієї проблеми досі лишаються мало дослідженими. Саме тому, на нашу думку, на уроці німецької мови є важливим врахування DACH-принципу – підходу, який включає лінгвістичну та культурну різноманітність німецькомовного простору (Німеччина – Австрія – Швейцарія), що й визначає актуальність дослідження.

Зокрема, дослідники Н. Shafer та А. Middeke звертають увагу на потребу в «контекстуалізації» й «плюралізації» німецької мови у процесі навчання [58].

Об'єкт дослідження – процес навчання німецької мови у старших класах ЗЗСОу контексті реалізації принципу діалогу культур.

Предмет дослідження – використання DACH-принципу як методичного чинника, який впливає на формування міжкультурної компетентності й мовленнєвої активності старшокласників.

Гіпотеза дослідження: передбачається, що використання DACH-принципу на уроках німецької мови у старших класах ЗЗСО сприятиме формуванню глибшого міжкультурного розуміння, ніж традиційне викладання, яке зосереджується переважно на культурі Німеччини.

Мета роботи – проаналізувати теоретичні основи використання DACH-принципу у методиці навчання німецької мови та визначити засоби та практичні аспекти його реалізації на уроці німецької мови у старших класах ЗЗСО.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі **завдання дослідження:**

- 1) дослідити теоретичних підходів до реалізації DACH-принципу у процесі навчання німецької мови;
- 2) визначити методичні умови та критерії ефективної інтеграції DACH-принципу на уроці німецької мови у старших класах ЗЗСО;
- 3) розробити вправи та завдання, плани уроків німецької мови на основі DACH-принципу;
- 4) провести апробацію розроблених уроків в умовах закладу освіти;
- 5) здійснити аналіз результатів та оцінити ефективність даного принципу.

Методи дослідження. Під час виконання кваліфікаційної роботи використано загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення з метою систематичного огляду теоретичних підходів до вивчення мови і культури на

уроках німецької мови з урахуванням DACH-принципу) та емпіричні (апробація результатів дослідження під час виробничої педагогічної переддипломної практики, планування, спостереження, статистичний аналіз даних) методи дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробці інтегрованої моделі уроку з німецької мови, яка ураховує DACH-принцип. Вперше здійснено апробацію цього підходу на уроках німецької мови під час проходження виробничої педагогічної переддипломної практики (18 вересня – 17 жовтня 2025 року) на базі Кам'янець-Подільського ліцею «Славутинка» Хмельницької обласної ради та проведено кількісний і якісний аналіз.

Теоретичне значення роботи. Здійснено узагальнення методичних підходів до реалізації DACH-принципу на уроці німецької, систематизовано історію його становлення у методиці навчання іноземних мов, розвинуті ідеї щодо імплементації цього підходу у старших класах ЗЗСО.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані у методичній роботі учителів німецької мови, у процесі підготовки засобів навчання та під час підвищення кваліфікації педагогів. Запропоновані вправи та завдання, плани уроків сприятимуть підвищенню якості навчання німецької мови в умовах української школи та забезпеченню міжкультурної підготовки здобувачів освіти до участі в європейському мовному просторі.

Апробація результатів дослідження відбулася на: VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Іноземна мова у полікультурному просторі: досвід та перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 10 квітня 2025 р.), звітній конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (09 квітня 2025 р.), X Міжнародній науковій студентській науковій конференції «Сучасні аспекти та перспективні напрямки розвитку науки» (м. Луцьк, 25 жовтня 2025 р.).

Публікації. З теми дослідження було оприлюднено 1 публікацію:

Солов'янчук О. Реалізація DACH-принципу на уроці німецької мови: теоретичний та прикладний аспекти : *Сучасні аспекти та перспективні напрямки розвитку науки*: матеріали X Міжнародної студентської наукової конференції, м. Луцьк, 24 жовтня, 2025 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025.С. 299-301.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів, висновків, списку літературних джерел (60 джерел, з них – 36 іноземною мовою) та додатків. Загальний обсяг роботи 71 сторінка, основний текст викладено на 52 сторінках. Робота містить 3 таблиці, 4 рисунки, 1 діаграму.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проаналізовано теоретичні основи використання DACH-принципу у методиці навчання німецької мови та визначено засоби та практичні аспекти його реалізації на уроці німецької мови у старших класах ЗЗСО.

Під час підготовки кваліфікаційної роботи досліджено та з'ясовано, що у процесі навчання ІМ вчителю важливо враховувати як спільні стандарти, так і унікальні особливості німецької мови, що відповідає концепції DACH-принципу, який охоплює мовно-культурний простір Німеччини (D), Австрії (A) та Швейцарії (CH). Відмінності проявляються у кожній з цих країн, зокрема в лексиці, вимові та культурних аспектах. Простежено історію формування поняття «DACH-принципу» як відповідь на потребу враховувати плюрицентричність німецької мови та культурне різноманіття німецькомовного простору. Проаналізовано трактування DACH-концепції як важливого орієнтиру акцентування німецької мови не лише як іноземної, але як комунікативної системи із багатьма варіантами, що має бути представлена на заняттях в усіх її варіаціях, з урахуванням культури, історії, варіантів регіонального використання, адже це не лише мовна стратегія, але методичний підхід, який відповідає сучасним викликам.

Встановлено, що у контексті глобалізації та активних міжкультурних контактів формування міжкультурної компетентності старшокласників набуває особливої актуальності. Вона забезпечує здатність не лише володіти ІМ, а й розуміти культурні норми, традиції, цінності та способи мислення представників країни, мова якої вивчається. Саме це дозволяє уникати стереотипів і непорозумінь, сприяє толерантності, розвитку критичного мислення та відкритості до різноманіття.

Переконані, що у шкільному освітньому середовищі міжкультурна компетентність виступає одним із ключових факторів підготовки здобувачів освіти до життя у багатокультурному суспільстві. Вона формує вміння вести діалог, будувати ефективну комунікацію й адаптуватися до різних

соціокультурних ситуацій. Крім того, розвиток цієї компетентності є важливим складником реалізації компетентнісного підходу в освіті, який передбачає не лише засвоєння мовних знань, а й формування здатності застосовувати їх у реальних ситуаціях міжкультурної взаємодії. Усе це підкреслює значущість використання DACH-принципу, який уможливорює інтеграцію автентичного культурного матеріалу у процес навчання німецької мови та створює умови для формування цілісного уявлення про німецькомовний світ.

У ході проведеного дослідження було комплексно проаналізовано теоретичні засади та практичні можливості впровадження DACH-принципу у методику навчання німецької мови у старших класах. Отримані результати дозволяють стверджувати, що ця концепція є одним із найефективніших інструментів формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти у сучасному освітньому просторі.

Передусім встановлено, що DACH-концепція виникла як відповідь на потребу врахування поліцентричного характеру німецької мови, що функціонує на території трьох рівноправних культурних центрів — Німеччини (D), Австрії (A) та Швейцарії (CH). Поліцентричність мови передбачає існування кількох стандартизованих варіантів німецької мови, кожен із яких має власні лексичні, фонетичні, граматичні та культурні особливості, що відображають історико-культурні традиції та соціальні реалії відповідної країни. Це поняття є ключовим у сучасній методиці викладання, оскільки забезпечує формування у здобувачів освіти усвідомленого підходу до мовної і культурної різноманітності, сприяє подоланню однобічного сприйняття німецької мови лише через призму однієї національної культури та дозволяє навчати учнів адаптуватися до різних соціокультурних контекстів.

Було проаналізовано теоретичні засади реалізації DACH-принципу як сучасної методичної концепції, що ґрунтується на поліцентричному характері німецької мови. Встановлено, що DACH-принцип відображає

функціонування мови в трьох національних культурних центрах, кожен із яких має власні мовні й культурні особливості. Теоретичний аналіз довів, що використання DACH-принципу сприяє формуванню міжкультурної компетентності, забезпечує ширше мовно-культурне бачення та відповідає сучасним тенденціям гуманізації й культурологічної орієнтації освіти.

Визначено методичні умови та критерії ефективної інтеграції DACH-принципу на уроках німецької мови у старших класах ЗЗСО. До ключових умов віднесено використання автентичних матеріалів із трьох країн німецькомовного простору, застосування інтерактивних технологій, мультимедійних ресурсів, порівняльних завдань, а також забезпечення культурологічного компоненту на кожному етапі уроку. З'ясовано, що ефективність реалізації зазначеного принципу залежить від збалансованості мовного та культурного змісту, розвитку критичного мислення, здатності порівнювати культурні явища й адаптуватися до різних комунікативних ситуацій. Дослідження показало, що забезпечення систематичного чергування завдань на розвиток мовленнєвих навичок і культурологічних знань є важливим аспектом вивчення німецької мови, що сприяє глибшому розумінню матеріалу. Значну роль відіграє активне залучення учнів до дискусій та проєктних робіт, що формує компетентності міжкультурної комунікації. Ефективність інтеграції DACH-принципу також підвищується при використанні тематичних модулів, які охоплюють сучасні соціокультурні реалії німецькомовних країн. Крім того, важливим є оцінювання результатів навчання не лише за мовними критеріями, а й за рівнем усвідомлення культурних відмінностей. Нарешті, підвищення мотивації учнів до вивчення німецької мови досягається через поєднання традиційних і інноваційних методів, що робить уроки більш динамічними та змістовними.

У ході дослідження розроблено навчально-методичний матеріал для учнів 11 класу ЗЗСО: систему вправ і завдань, а також повноцінні плани уроків німецької мови, які ураховують вимоги DACH-принципу. Підготовлені матеріали охоплюють лексичний, граматичний та

соціокультурний аспекти, забезпечують активізацію пізнавальної діяльності учнів, сприяють кращому засвоєнню мовного матеріалу та формуванню навичок міжкультурної взаємодії. Запропоновані вправи передбачають порівняльний аналіз лексики, роботу з автентичними текстами - короткі оповідання та новели німецьких авторів; статті з німецьких газет та журналів (*Die Zeit*, *Der Spiegel*, *Wiener Zeitung*, *Neue Zürcher Zeitung*), побутові тексти: меню кафе та ресторанів, туристичні буклети, афіші подій, розклади громадського транспорту, офіційні документи: оголошення, правила музеїв, листи-вітання від муніципалітетів; картами - географічні карти трьох країн з регіональними особливостями та адміністративним поділом, туристичні та культурні карти міст (Берлін, Відень, Цюрих), де позначено визначні пам'ятки, музеї, культурні центри; карти транспортних маршрутів, які допомагають ознайомити учнів із громадським транспортом і топографією; відеоматеріалами - документальні фільми про історію та культуру DACH-країн (наприклад, серія «*Deutschland von oben*», «*Österreich – Entdecke das Land*», *Schweizer TV-Reportagen*), репортажі та новини з DW, ORF, SRF, художні фільми короткого формату або уривки, що відображають реалії життя, традиції та свята, музичні кліпи та подкасти, що демонструють сучасну культуру та соціальне життя; візуальними й статистичними матеріалами трьох країн- фотографії традиційних свят, гастрономії, архітектури, громадських просторів, інфографіка та статистичні діаграми: соціальні показники, демографія, популярні види дозвілля, культурні події, плакати та рекламні матеріали, що демонструють культурні відмінності між країнами.

Під час проходження виробничої переддипломної педагогічної практики проведено апробацію розроблених уроків для 11 класу в умовах закладу освіти. Спостереження за навчальною діяльністю старшокласників підтвердили актуальність та методичну доцільність використання DACH-орієнтованих матеріалів. Учні продемонстрували підвищення мотивації до вивчення німецької мови, зацікавленість культурою німецькомовних країн,

а не лише Німеччини, активність у виконанні міжкультурних завдань та позитивну динаміку у засвоєнні навчального матеріалу.

На завершення проведено аналіз результатів апробації та оцінено ефективність застосування DACH-принципу. З'ясовано, що використання розроблених матеріалів сприяло розвитку всіх компонентів іншомовної комунікативної компетентності:

- лінгвістичної – завдяки розширенню словникового запасу та ознайомленню з мовними варіантами (наприклад, назви різдвяних ярмарків у німецькомовних країнах: Німеччина – *Weihnachtsmarkt*, *Christkindlesmarkt*, Австрія – *Christkindlmarkt*, *Adventmarkt*, Швейцарія – *Weihnachtsmarkt*, *Weihnachtsdorf*); порівняння слів для повсякденних предметів у трьох країнах DACH: німецьке *Kartoffel* (картопля), австрійське *Erdapfel*, швейцарське *Härdöpfel*; або слова для транспортних засобів: німецьке *Auto*, австрійське *Wagen*, швейцарське *Velo* (для велосипедів у певних кантональних варіантах), що допомагає учням засвоювати регіональні мовні відмінності та збагачувати лексику);

- соціокультурної – через занурення у культурні реалії Німеччини, Австрії та Швейцарії (наприклад, організація уроків-екскурсій у віртуальні музеї, де учні знайомляться з історичними пам'ятками, традиційним мистецтвом і національними святами цих країн; шляхом аналізу автентичних відео та аудіоматеріалів про життя місцевих жителів, святкування Різдва, Октоберфесту або Національних днів, що допомагає учням порівняти власну культуру з культурними особливостями німецькомовних країн; через проєктну діяльність - створення учнями колажів, презентацій або блогів на тему “Кулінарні традиції Німеччини, Австрії та Швейцарії”, де вони досліджують національні страви, етикет за столом і святкові традиції; шляхом участі в інтерактивних іграх або дебатах на теми культурних відмінностей, наприклад, “Як святкують день народження в Німеччині і в Україні?”, що формує розуміння культурних норм і підвищує міжкультурну компетентність);

– прагматичної – за рахунок моделювання ситуацій міжкультурної взаємодії (наприклад, організація учнями “віртуальної поїздки” до Німеччини, Австрії або Швейцарії, де вони виконують роль туристів і місцевих жителів, ведуть діалоги, обговорюють культурні особливості, домовляються про план дій та вирішують конфліктні комунікативні ситуації, що дозволяє відпрацьовувати реальні мовні та соціокультурні навички, проведення рольової гри “Інтерв’ю з носієм мови”, де учні ставлять запитання про традиції, свята, навчання та побут у Німеччині, Австрії або Швейцарії, а потім обговорюють відмінності та схожості з українською культурою; ситуація “Покупка в німецькому магазині” або “Замовлення страв у австрійській кав’ярні”, де учні виконують ролі продавця та покупця, обговорюють традиційні продукти, культурні норми поведінки та ввічливі формули спілкування, що відпрацьовує практичні мовні навички у контексті культури);

Учні, які працювали з цими матеріалами, продемонстрували більш глибоке розуміння культурних відмінностей, вищий рівень комунікативної гнучкості та сформованість навичок міжкультурної компетентності.

До початку проведення апробації:

- лише 35% учнів виявляли інтерес до предмета;
- більшість сприймали уроки як обов’язок;
- рівень міжкультурної обізнаності був низьким.

Після проведення серії уроків:

- 80% зазначили, що уроки стали значно цікавішими;
- 45% відчували підвищення мотивації;
- 60% учнів почали активніше використовувати німецьку мову в діалогах;
- учні стали більш відкритими до культурного різноманіття;
- виявили інтерес до реального життя молоді в Німеччині, Австрії та Швейцарії.

Узагальнюючи отримані результати, можна зробити висновок, що DACH-принцип є методично обґрунтованою, актуальною та перспективною концепцією для навчання німецької мови у старшій школі. Його застосування створює умови для якісного підвищення рівня іншомовної освіти, забезпечує глибше занурення учнів у мовне середовище, розвиває вміння міжкультурної взаємодії та формує цілісне уявлення про багатогранність німецькомовного простору.

Вважаємо, що DACH-принцип має значний потенціал для подальшої інтеграції у сучасні навчальні програми, як основної (базової), так і профільної школи, оскільки відповідає вимогам компетентнісного, діяльнісного підходів, сприяє формуванню всебічно розвиненої мовної особистості та відповідає європейським стандартам мовної освіти.

Перспективним, на нашу думку, є вивчення можливостей використання DACH-принципу в умовах профільної освіти як інструмент формування особистості випускника, здатного реалізуватися в умовах культурної та мовної різноманітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О. Б. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. К: Лінгвіст, 2013. 248 с.
2. Бориско Н. Ф. Методика формування міжкультурної комунікації у навчанні іноземних мов: монографія. Харків : Основа, 2010. 256 с.
3. Глушак О. М. Формування міжкультурної компетентності в учнів старших класів у процесі навчання німецької мови. *Педагогічний часопис*. 2019. № 3. С. 85–92.
4. Гудзик І. П. Вивчення німецькомовних країн у шкільному курсі німецької мови. *Рідна школа*. 2016. № 10. С. 50–54.
5. Дрозд О. І. Інтерактивні методи навчання німецької мови в старшій школі. К. Генеза, 2018. 140 с.
6. Зачепа І. М. Питання міжкультурної компетенції (DACH-Prinzip) на XVI міжнародному конгресі викладачів німецької мови. *Інтелектуальна та емоційна складові навчання іноземних мов: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* К. НАУ, 2018. С. 62–68.
7. Калашник О. І. Соціокультурний компонент змісту навчання німецької мови у школі. *Іноземні мови*. 2015. № 4. С. 12–18.
8. Кучерук О. А. Формування полікультурної компетентності вчителя іноземної мови. К. НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. 280 с.
9. Литвиненко Н. І. Мовна та культурна варіативність сучасної німецької: навчання в школі. *Іноземні мови*. 2020. № 3. С. 27–33.
10. Локшина О. І. Європейські орієнтири у викладанні іноземних мов. К. Педагогічна думка, 2010. 192 с.
11. Мартинюк О. В. Інтеркультурна освіта в Україні: стан і перспективи. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1. С. 74–81.
12. Мацько Л. І., Сидоренко О. М. Соціокультурний підхід у навчанні іноземних мов. К. ВЦ «Академія», 2012. 182 с.

13. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : навч. посіб. К. Ленвіт, 2011. 328 с.
14. Пасічник О. С. Міжкультурна медіація – переосмислення місця і ролі рідної мови у навчанні іноземних мов. *Проблеми сучасного підручника*. 2019. Вип. 22. с. 213–223
15. Паламарчук Л. В. Лінгвокраїнознавчий підхід у викладанні німецької мови. *Збірник наук. праць КМПУ*. 2017. Вип. 14. С. 93–99.
16. Пасічник О.С. Дидактичне обґрунтування змісту міжкультурної компетентності як компонента іншомовної комунікативної компетентності. *Український Педагогічний журнал*, 2021. (3), 35–44. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-3-35-44> (Дата звернення 21.01.2025).
17. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К. А.С.К., 2004. 192 с.
18. Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти. Постанова від 25 липня 2024 р. № 851. К. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text> (Дата звернення 11.11.2025).
19. Соломко З. В. Формування соціокультурної компетентності учнів у процесі вивчення німецької мови. *Іноземні мови*. 2017. № 1. С. 15–22.
20. Соловей Л. В. Міжкультурний підхід у навчанні іноземних мов: досвід і перспективи. *Іноземні мови в школі*. 2018. № 2. С. 3–8.
21. Шульга Н. М. Комунікативно-орієнтоване навчання німецької мови: теорія і практика. К. Освіта, 2017. 224 с.
22. Хрущ Н. Зміст і методика викладання німецької мови в середніх школах Західної України (друга половина XIX – початок XX ст.). *Витоки педагогічної майстерності*. 2021. № 27. С. 180–185.
23. Янковець О. Основні аспекти викладання німецької мови як другої після англійської в умовах глобалізації. *Збірник наукових праць НА ДПСУ. Серія: Педагогічні науки*. 2020. Вип. 22. С. 215–220.

24. Янковець О., Янковець А. Особливості викладання німецької мови як другої після англійської у вищих навчальних закладах України в умовах євроінтеграції. *Вісник НА ДПСУ. Серія: Педагогіка*. 2021. № 2. С. 130–136.
25. Altmayer C. Kultur und Sprache: Perspektiven der Kulturwissenschaft im Deutschunterricht. München : Iudicium, 2009. 305 S.
26. Barkowski H., Krumm H.-J. Fachlexikon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Tübingen : Narr, 2014. 360 S.
27. Biechele, M. & Padrós, A. Didaktik der Landeskunde. Langenscheidt. 2003, S. 103.
28. Bildungsstandards für die erste Fremdsprache (Englisch/Französisch) für den Ersten Schulabschluss und den Mittleren Schulabschluss (Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 15.10.2004 und vom 04.12.2003 i.d.F. vom 22.06.2023). URL: https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/2023/2023_06_22-Bista-ESA-MSA-ErsteFremdsprache.pdf (Дата звернення 23.11.2024)
29. Borisko N. Problems of cross-cultural training of pre-service foreign language teachers. The scientific and methodological journal “Foreign Languages” (1), 9–20 (Feb 2018), URL: <https://doi.org/10.32589/im.v0i1.124861> (Дата звернення 03.04.2025).
30. Bredella L. Interkulturelles Verstehen und Verständigung. Tübingen : Narr, 2002. 218 S.
31. Byram M., Gribkova B., Starkey H. Interkulturelle Kompetenz und pädagogische Strategien. Graz : Council of Europe, 2002. 54 S.
32. Caspari D., Helbig B. Handbuch Deutsch als Fremdsprache. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 2015. 415 S.
33. Conidi C. Das Ziel zum Weg erklären: Plurizentrische Landeskunde im DaF-Unterricht. URL: https://www.goethe.de/ins/es/de/spr/magazin-sprache/22674328.html?utm_source (Дата звернення 27.03.2025).

34. Der Internationale Deutschlehrerinnen- und Deutschlehrverband.
URL: https://idvnetz.org/dachl-online/dach-prinzip?utm_source=chatgpt.com (Дата
звернення 20.03.2025).
35. Doyé P. Interkulturelles Lernen im Fremdsprachenunterricht. Berlin:
Cornelsen, 2013. 128 S.
36. Göbel K., Helmke A. Interkulturelles Lernen im
Fremdsprachenunterricht. Seelze : Kallmeyer, 2011. 155 S.
37. [Goethe-Institut. URL: Goethe-Institut+2fachportal.deutschlernen-salzburg.at+2](#)
(Дата звернення 21.10.2024).
38. Fischer R. Einmal DACH und zurück. Was aus den Anfängen wurde-
oder vielleicht doch noch werden kann. ÖDaF-Mitteilungen. Wien:
Österreichischer Verband für Deutsch als Fremdsprache/Zweitsprache,
2007. Jg. 2.
39. Funk H., Koenig M. Aufgaben, Übungen, Interaktion: Deutsch als
Fremdsprache lehren und lernen. Stuttgart: Klett, 2015. 184 S.
40. Hallet W., Königs F. Handbuch Fremdsprachendidaktik. Seelze:
Klett/Kallmeyer, 2010. 450 S.
41. Hamaniuk V., Karpiuk V., Shumilina I. and Ustinova V. The concept
of “intercultural competence” in educational and scientific
discourses. *Educational Dimension* [Online], 2024. 11, pp.1–27.
URL: <https://doi.org/10.55056/ed.715> (Дата звернення 04.12.2024).
42. Hedžić Lara Yang Yen-I Das DACH-Prinzip in Theorie und Praxis
IDT 2022: mit.sprache.tel.haben. Band 5: Sprachpolitik und Teilhabe. Erich
Schmidt Verlag. Wien 2022. S. 113-121.
43. Huneke H.-W., Steinig W. Deutsch als Fremdsprache. Eine
Einführung. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2010. 288 S.
44. Krumm H.-J. ABCD – der Beitrag des Goethe-Instituts zur
Zusammenarbeit der deutschsprachigen Länder im Bereich Deutsch als
Fremdsprache. In J. Satorius (Hrsg.), In dieser Armut – welche Fülle!

- Reflexionen über 25 Jahre auswärtige Kulturarbeit des Goethe-Instituts. 1996. S. 166–172.
45. Krumm H.-J. Von ABCD zu DACHL. IDV Magazin. 2017. (92), 6–12.
 46. Krumm H.-J. Das DACH-Prinzip im Fach Deutsch als Fremd- und Zweitsprache: Rück- und Ausblicke. In N. Shafer, A. Middeke, S. Hägi-Mead & H. Schweiger (Hrsg.), Weitergedacht. Das DACH-Prinzip in der Praxis. Universitätsverlag Göttingen. 2020.
 47. Küster L. Interkulturelle Begegnungen im Deutschunterricht. München : Iudicium, 2004. 212 S.
 48. Middeke, Ruck Julia Das DACH-Prinzip. IDT 2022: mit.sprache.tel.haben. Band 5: Sprachpolitik und Teilhabe. Wien 2022. S. 105-112.
 49. Krumm H.-J., Fandrych C., Hufeisen B., Riemer C. Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Ein internationales Handbuch. Berlin: De Gruyter, 2010. 348 S.
 50. Iler-Hartmann A., Schocker-von Ditfurth M. Aufgabenorientierung im Fremdsprachenunterricht. Tübingen: Narr, 2011. 210 S.
 51. Neuner G. Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts. Berlin: Langenscheidt, 2012. 256 S.
 52. Oktoberfest. [URL:https://www.mvv-muenchen.de/en/freizeit/oktoberfest-2025/index.html](https://www.mvv-muenchen.de/en/freizeit/oktoberfest-2025/index.html) (Дата звернення 15.09.2025).
 53. Rösler D. Deutsch als Fremdsprache: Eine Einführung. Stuttgart: Metzler, 2012. 204 S.
 54. Roche J. Interkulturelle Kompetenz: Eine linguistisch-didaktische Grundlegung. Tübingen: Narr, 2013. 242 S.
 55. Rüger A. Das DACH-Prinzip in der Praxis Diversität als Chance nutzen. URL: https://www.goethe.de/prj/dlp/de/magazinsprache/21285442.html?utm_source (Дата звернення 09.09.2025).

56. Sorger B. Der Internationale Deutschlehrerverband und seine Sprachenpolitik. Ein Beitrag zur Fachgeschichte von Deutsch als Fremdsprache. Studienverlag. 2012. S. 239.
57. Sorger B. Institutions- und sprachenpolitische Aspekte des DACHKonzepts. In S. Demmig, S. Hägi & H. Schweiger (Hrsg.), DACH-Landeskunde. Theorie – Geschichte – Praxis. Iudicium. 2013. S. 39.
58. Schmidt R. Landeskunde in Unterricht Deutsch als Fremdsprache. München: Klett-Langenscheidt, 2009. 182 S.
59. Vollmer H. J. Sprachbildung und Interkulturalität im Unterricht Deutsch als Fremdsprache. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2015. 270 S.
60. Ihre Sprachschule - Sprachkurse In Salzburg. URL: fachportal.deutschlernen-salzburg.at+1 (Дата звернення 10.01.2025).